

DETXEPARE'REN BERTSIFIKAMENA
(Aita Altuna'ren liburu bat)

MANUEL DE LEKUONA

A. Patxi Altuna'k liburu mardul bat egin du, Detxepare'ren bertsi-fikamenaz: «Versificación de Dechepare» («Mensajero» - BILBAO - 1979).

Gai berari buruzko nere teoria batzuek (1) liburuan txartzat bazartzen diran arren, luzaroan ez det izan, liburua bera irakurtzeko beta-rik. Bañan, irakurri dedanean, zenbait akats arkitu dizkiot, an egiten dan bertsoen analisisari.

SILABAZ? OINEZ?

A. Altuna'k silabaz neurtzen ditu bertsoak; nik, silabaz ez baño, oiñez, pausuz.

Neretzat, Detxepare'ren liburuko Poema bakoitza, dantza bat da, «ballet» bat. Eta dantzan ez dira neurtzen Poemaren silabak, pausuk baizik, oin-kolpeak, «oiñak».

Dantza bakoitzak, bere barru-barruan eraman oi du bere ritmoa (*ritmo binario, ritmo ternario*) kanta bakoitzak bere barru-barruan bere konpasa eraman oi duan bezela. Kanta bakoitzak bere konpasa, dantza bakoitzak bere ritmoa.

Nik ritmoari jarraituaz, ez ditut Poemaren silabak kontatzen, Poemaren ritmo-oinkadak baizik, Poemaren oiñak. Oin oiek Poemaren barruan arkitu egin bear dirala ezik.

Bañan, gure Jaunak, asiera-asieratik eman bait dio gizonari, bost zentzuez gañera, beste seigarren zentzu bat ere, «ritmoaren zentzua», «ritmoaren sena» esan ditekeana. Zentzu orrek arkierazten dizkigu

(1) Nik, euskal-metrikari buruzko nere teoria, 1918' gn. urtean liburuxka batean azaldu nuan. «Métrica Vasca» zuan liburuxkak izena. Urte artan bertan, liburuxkaz gañera «Boletín Oficial de la Diócesis de Vitoria»n ere argitaldu zan nere lanaren texto guztia. Aita Altuna'k bere tesis luze ta zabalean ez du aipatzen nere «Métrica Vasca»rik. Ezagutu gabe pasa zaió nunbait.

dantzaren oin eta pausu oiek (praktikan areago, teorian baño). Edozein neska koskorrek, soñu baten konpas-pare bat entzun orduko, berealaxe ematen dio traza, egin bear duan dantzari. Ori da «ritmoaren sena».

Latin klasikoaren garaian Latin izkuntzak ba zituan bokal luzeak eta bokal laburrak, eta ala berean baita silaba luzeak eta silaba laburrak ere; ela, neurri ortan, erromatarren bertsogintzan bi silaba luzek oin «espondaiko» bat egiten zuten - guk espondaikoren ordez «bikote» esango diogu - eta silaba luze bat eta bi laburrek, oin «daktiliko» bat - guk «daktiliko»ren ordez, «irukote» esango diogu -. Eta ola espondai-koak eta daktilikoak elkarrekin egoki josiaz, egiten zuten Poeta latinoak beren bertsoa, beren «poema»; eta neurtu ere, orduko Metrikak ola neurtzen zituan orduko bertsolarien lanak. Oiñez.

Bañan Latin Klasikoaren ondoren, Inperioaren garaian, silabaen luze-laburtasuna galdu egin zan; bañan galduta gero ere, latin-bertsolariak berdin jarraitu zuten, beren bertsoak oiñez egiten, espondaikoz eta daktilikoz, luze-laburtasunik gabe, bañan itzen azentoaz baliaturik batez ere eta rimaz bertsoa apaindurik eta aberasturik; orduan eta orla sortu bait zan Erdi Aroko latinezko Literatura ain interesgarria. Ordukoak dira, izan ere, besteak beste, Liturjiako Literatura aberatsaren kanta ain entzunak; dala *Punge, lingua*, dala *Lauda, Sion*, dala *Sacris solemniis*, dala *Dies irae*, dala *Stabat Mater*, eta beste giro batean, *Meum est propositum* etb. etab.

Bertso-giro ortan eta ari orri jarraituaz, egin zituan gure Detxepare'k bere «Linguae Vasconum primitiae» diralakoak, eta, egin ere aipatutako *Pange, lingua*'ren neurri-neurrian - *Pange, lingua* rimaz aberatsagoa dala, ezik; bañan ritmoan berdin-berdin -. Bertso bakoitza, bi Tetrapodio, bi lau oñeko bait da, oin bikoteak geienak; eta ortaz gañera, bertso akatalektiko amutsa lenengoa, eta katalektikoa «zorrotza» bigarrena.

Ikus, argigarri, konparagai xume au:

Pange / lingua / glori/osi // Corpolis Mys/teri/um.

Mundu/yan den / gizon / orok Il behar / luke / pensa / tu.

Bi kantik ritmoz berdiñak dira. Bertso bakoitza, bi Tetrapodio; akatalektikoa, amutsa, lenengoa; katalektikoa, zorrotza bigarrena. Ark silaba bat geiago; onek ark baño silaba bat gutxiago. Dana «amuts-zorrotz», «katalektiko-akatalektiko»-joko garbian.

RITMOAREN MISTERIOAK

Ritmoak - Ritmoaren munduak - misteriozko mundua dalarik - bera bezelako misteriozko gauzak sortzen ditu bere inguruan: 1) Iru silabako oiñaren misterioa; eta 2) Katalektiko-akatalektiko oiñaren misterioa.

Lenengoari gagozkiola, guztiok dakiten gauza da ritmoz bertsoaren oiñak bi eratakoak dirala: oin binarioak eta oin ternarioak; bata bi silabakoa eta bestea, iru silabakoa; eta au da misterioa: biok balio bera dutela; bat bezain beste erabiltzen dirala; estetikaz izan ditezke diferente – irukoa ariñagoa, bikoa astunagoa – bañan metrikaz biok balio bera dutela; iruak bi balio, alegia, eta biak iru; itxuraz Matematikaren kontrako gauza, bañan ritmoaren munduan ala dana...

Adigarri batek adieraziko bait digu gauza garbi.

«Atzo ttunttun// gaur ttunttun» deritzan kantu ezagunean, bi silabako lenengo ttunttun orrek iru silabako *DIRUAK* aña balio duala, alegia. Ola

Atzo / *ttunttun* // gaur / ttunttun...

Gure / *DIRUAK* // aittun / eta...

Olaxe garbi-garbi: oin binario batek aña balio, oin ternario batek.

Beste adigarri bat «San Ignazio'ren martxan». Bukaerako «Ignazio or daga» dioten tresillo famatu auetan:

Ignazio / or dago / beti er/nai daga...

Gure / Patroi / aundi-/a...

armetan / jarria / dauka Kon-/pañia...

Jesus-/en kon-/pañi---/---/ a...

Bi errenkada, orren diferenteak, ritmoz balio bera dutela: bik iruk aña, eta iruk bik aña...

Latinoak beste itz batzuten esaten zutena: bi silaba luzezko espondeo batek luze bat eta bi laburreko daktilo batek aña balio duala...

Detxepare'ren liburuan arki ditezke olako konparagaiak naiko auserki. Ikus bizpairu «Emazten fabore» dion Poeman.

Ikus, lenengo bertsoan:

Emaztiak / ez gaitz/erran // ene / amo/reka/tik;

gizonak / utzi / bali/tzate // elai/dite / falta/rik.

Bi silabako «emaz»ek aña balio du or iru silabako «gizonek».

Ikus berdin beste kasu auek:

Emaz/terik / ezten / *lekuyan* // ezta/kusat /plaze/rik;

ez gilzona / ez *eltxia* // behin / ere / xau/rik...

«Etxia'ren bi silabako «txia»k aña balio, iru silabako «lekuyan»ek.

Beste kasu bat kanta berean:

Para/bisuyan / nahi / enuke // emaz/terik / ezpa/litz;
etxi/an *den* / gauza / ore // gaizki / arre/glatu/rik...
Etxian den, eta *Parabisuyan* biok berdin.
Beste bat geiago oraindik:
Emaz/tiak / eztut / entzun // lehen / *gizona* / iauki/rik;
bena / *gizonak* / emaz/tia // bethi / ere / lehe/nik...
Iru silabako «gizona» bi silabako oiñen truka, bi aldiz ditziko be-
rean.
Silaba-gaian Detxepare'ren Metrika ola da.

ETEN-ALDI (Cesura) eta BUKAERA

Bertsolari gure Aita Larramendi'k euskeraz «biurtsa» esaten zion. Izan ere, bertsoan ari geranean beti ere, itzezko formula batzuek, itz neurtu batzuek, bi eta iru bider bir-esatera biurtzen gera.

Itzezko formula oiek ba dute beti beren asiera eta beren bukaera. Bañan baita asiera eta bukaeraz gañera ba dute itz neurtuaren erdian, arnas artzeko bezela, atsalditxo bat ere, eten-aldi bat, erderaz «cesura» esaten zaiona.

Bertsogintzan eta Metrikan, bertsoaren erdiko cesurak garrantzi aundia du; bañan garrantzi aundiagoa du bertsoaren bukaerak.

Cesurak, etedurak nertsoa bi pusketan zatitzen du, eten egiten du.

Etedura ori gauza bearrezkoa da bertsoaren izaeran. Bañan etedura bera, cesura bera ez da bertsoaren izaera. Bertsoaren izaera, ritmoa da. Cesurarik gabe ez dago ritmorik. Bañan ritmoa bera itz neurtuen artean dabillen misteriozko kurrenta bat da. Leen esan degun, neska koskorriari, soñua entzun bezain laister, oiñak dantzan ipintzen dizkion misteriozko kurrenta bat.

Nolanai dala, bertsoaren erdiko cesura baño garrantzi aundiagoko gauza da Metrikan, bertsoaren bukaera.

Eta jarrai dezagun aurrera.

Ritmoaren bigarren misteriozko gauzari begiratzen badiogu, «oin katalektiko-akatalektikoaren misterioa» ola da: bertso katalektiko zorrotz baten bukaerako silaba bakarrak, bi silaba balio dituala.

Adibidez, San Ignazio'ren Martxako «Gure Patroi aundia'ren *-a* orrek, eta «Jesus'en Konpañia»ren beste *-a* orrek bi *-a'en* balioak dituztela, *aundiAA* eta *KonpañiAA* balira bezela... Bertso katalektikoaren bukaerak duten misteriozko doaia...

Misteriozko gauza au pixka bat argi dezagun.

Koloreen mundua eta Soñuen mundua, munduan ba diran bezela, (eta ola, Pinturaren eta Musikaren Arteak sortu ziran bezela) ba da munduan «Ritmoaren mundu» bat ere; eta, ala berean, «Ritmoaren Arteak» ere: ots! Dantza eta Poetika. Eta ez arte «subjeto» utsak; naiko objetiboak baizik, berezko Postulado jatorrak dituztenak, alegia: Postulado estetiko-matematikoak. Oietan bat, au: «Ritmoak, beren izate jatorrez, bi dirala: «ritmo binario» eta «ritmo ternario», *ritmo bikotea* eta *ritmo irukotea*.

Izan ere, ritmoa «ibilliaren neurria» dala esan oi da. Eta gizonak munduan ezagutzen dituan ibilliak, tipikoki, bi dira: bata «ritmo bikotea» gizonaren beraren ibilliarena, *traka-traka*; eta bestea, «ritmo irukotea», zaldiaarena, *trakatan-trakatan*. Bikotea eta irukotea, *binario* eta *ternario*; bi ibilli fundamental, elemental, objetiboki ikusiak... eta —leen ere esan deguta— biok, ritmo diranez, balio berekoak diranak.

«Traka» ta «trakatan» bakoitzari, *oiña* esaten zaio; *pausoa* esan zitekean bezela, *oiña*.

Oin bakoitzak, pausu bakoitzak, bi zati ditu: bata, oiñez lurra jotzekoa, eta, bestea, oiña lurretik jasotzekoa. Lurra jotzeko zatiari, *tesis* esan oi bait zaio; eta lurretik jasotzekoari, *arsis*. Silaba «indartsua» eta «azentoduna» ere esaten zaio lenengoari, eta «amutsa» bigarrenari.

Bukaera, bertso batzuek, silaba azentodunean egin oi dute; eta besteak, silaba amutsean. Lenengoari, «bertso zorrotza» esaten zaio; eta bigarrenari, «bertso amutsa».

Bertsogintzan beti ere bertsoaren bukaerak, garrantzi aundia izan oi du. Eta, silaba azentodunean bukaera egiten duan bertsoari, bertso *katalektikoa* esaten zaio; eta azentodunean egiten ez duanari, *akatalektikoa*.

Beste itz batzutan, bertsoa oin baten erdian —tesisean— bukatzen bada, orduan da *katalektikoa*; eta oin osoan —tesis-arsisean— bukatzen bada, orduan *akatalektikoa*.

Detxepare'ren bertsoetan, adibidez, distiko bakoitzaren lenengo erdia, zati *akatalektikoa* da:

múndu/yán den / gizon / OROK...

eta bigarren erdia, zati *katalektikoa*:

behar / luke / pensa/TU.

ORO orrek oin oso bat egiten du (bertso *amuts*); pensatu'ren -TU orrek, oin erdi (bertso *zorrotz*).

Argibidez, erderazko erromantze ontan:

Helo,/helo, / por do / viene
el infante vengador...

lenengo zatia, akatalektikoa da: oin oso batean (viene'n) egiten du bere bukaera; eta kontrara

el in/fante / venga/dor

dion bigarren zatia, berriz, *katalektikoa* da; oin-erdi baten tesisean bukatzen da. Otsl silaba «indartsuan», «azentodunean», oiñaren tesisean.

Bertsoaren ritmo-izaerari egoki dagokio bertsoa ola bukatzea.

Bertsogintza, dantza bat dala esan degu. Eta dantzariak, beti ere, oiña lurrean dutela bukatzen dute beren dantza; ots! tesisean, oin zorrotzean, katalektiko-forman.

Bañan ortaz gañera bertso katalektiko batek ba du beste zertzelada bat ere: akatalektikoak baño silaba bat gutxiago izatea.

Orregatik nunbait ipiñi zioten «katalektiko»-izen ori bertsoaren egoera orri. «Katalektiko-itzak» ori esan nai bait du, ain xuxen:

latiñez *imperfectum* esan oi dana: «gabea», «osa-gabea», «silabagabea», alegia.

Bañan silaba bat gutxiago izate orrek ba du or bere osagarri: ritmoaren misteriozko beste balore bat; silaba bakar zorrotz orrek bi silaba balio izatea; leen ere esan degu-ta, Detxepare'ren «pensatu»ko -TU ori, ritmoz, -TUU balitz bezela izatea, «pensatúu» bezela.

Ori bait da, izan ere, leen aipatu degun Ritmoaren Bigarren Misterioa.

Era ortan egiñak daude Detxepare'ren Poemako bertso guztiak: bertsoa-ren erdiko zesura, oin amuts akatalektiko; eta bertsoaren bukaera, oin zorrotz, katalektiko. Olaxe Poema guztia, bizpauru kasutan ezik, bi estrofatan ezik, gero ikusiko degun bezela.

PROBLEMA GARRATZ BAT

Orain, aurrera jarraitu baño leen, egin dezagun Detxepare'ren bertsoen erabateko analisisa. Ikustagun lenengo bertsoa.

Munduyan den gizon orok // behar luke pensatu
Iangoikoak nola duyen // batbedera formatu,
bere irudi propiara // gure arima kreatu;
memoriaz, borondatez, // endelguyaz goarnitu.

Silabaz neurtu eskero, estrofa onen errenkada bakoitzak amabost silaba bear litzuzke —eta ia beti ala ditu—; bañan aldiz-aldiz amasei silaba azaltzen dira or —amasei, edo amazazpi, edo geiago—.

A. Altuna'k naaskillo auek, sinalefaen edo diptongoen bitartez zuzendu nai izan ditu; bañan beti-beti ezin zuzendu.

Ori gertatu zaio, batez ere, Liburuko lenengo Poeman «Heren egia» deritzan kantuan, bi edo iru estrofatan. Ikus biotan bat:

Eta hoiak egiazki // ehork hala ezpaditu
albailiake duda gabe // ezin ezteyela salbu,
bere bekhatuyak oro // baditu ere konfesatu;
eta hala sinhets beza // nahi eztenak enganatu.

Izan ere errenkada auetan, bakoitzean amabost ez baño, amasei-amazazpi silaba azaltzen dira. Eta «okerra» konpontzeko, sinalefara eta diptongora jotzea, alperrik da; silaba bat edo bi geiegi agertzen dira or garbi.

Zer egin?

Altuna'k, estutasun ontan, biderik errezenara jo du: «bi estrofa oiek, ez dira autentikoak; apokrifoak bear dute izan», esan digu; «Detxepare'k berak ez baño, beste norbaitek or sartuak»... (1).

Ortan dago gureztat Altuna'ren akatsa. Ez du jakin silaba «sobratu» oiek beren lekuan sartzen.

Guri, bertso oien neurkeran etzaigu olako okerrik gertatzen. Gureztat errenkada oiek, beren amasei silabakin, legezko-legezkoak dira or.

Gureztat estrofa oietako errenkada bakoitza, distiko bat da; bi erdi ditu, bi emistikio (erdian zesura aundi bat).

Emistikio bakoitza, tetrapodio bat da: lau oin (silabak diranak dirala —zazpi, zortzi— oiñak beti lau oin; tetrapodio bat).

«IRUNAKAKO»OINAK

Analisis onen ondoren, begi-belarri ikustagun, Detxepare'ren lenengo estrofa neurtua:

Múndu/yán den / gizon / órok // béhar / lúke / pénsa/tû
Iánkoi/kóak / nóla / gáitun / bátbe/déra / fóрма/tû.

Ageri danez, bertso oietan silabak binaka-binaka dijoaz (*mundulyan den / gizon / orok*) ritmo binarioan. Eta ola dago liburu dana —ia dana— ritmo binarioan, oin bisilaboz.

(1) Bere Liburuaren asiera-asieratik aditzera ematen digu Altuna'k bere iritzia bertso oien ez-jatortasunaz, ez-autentikotasunaz. Ikus (pág. 13):

«...unos pocos versos -dos estrofas- que nos resistimos seriamente a admitir, que hayan salido de la pluma de Dechepare...».

Ala ere –esan degu– aldian bein ba daki gure Detxepare'k silabak irunaka ere alkartzen; iruko oiñez. Begira nola jarraitzen duan, urrengo errenkadatan:

bére / *irudi* / própi/ára // gúre / *árima* / kréa/tú
 mémo/riaz / bóron/dátez // éndel/gúyaz / *góarni/tú*.

Orko irudi, arima ta goarni(tu) oiek, iruko oiñak bait dira.

Eta jarrai dezagun, beste estrofa batzuek geiago irakurtzen; eta ikusiko degu, nola gure olerkariak, qua data porta, aldiz-aldiz, esaerak berak bide emanda, iru silabako beste oin bat edo beste tartean sartzen duan:

Ikus:

Ezein / láunak / éztu / náhi // múthil / gáiztoa / édu/ki
 éz pa/gátu / sólda/tárik // sérbi/tzátu / gábe/rik.

Iángoi/kóa / ári / dúzu // hála / hála / gure/ki
 glórilárik / éz e/mánen // hóngi / égin / gábe/rik.

Múthillak / gúre / sérbi/tzútan // dára/máte / úrti/â,
 sóldata / áphur / bátelgátik // hártzen / péna / hándi/â.

Iángoi/kóak / béhar / lúke // gúk be/zán bat / báli/â;
 sérbi/tzátu / béhar / dúgu // émai/tékoz / glóri/â.

Ogirik / ézta/kúsat / biltzen // házi / érein / gábe/rik.
 nórk zer / náhi / érein // biltzen / dizi / kómun/kí;

óbra / hónak / úka/nén du // *góalar*/dóna / fránko/ki,
 báí e/táre / békha/túyak // púnizilóne / segur/ki.

Zéren / Iáinkoa / égun / óroz // óngi / ári / báit zai/gú
 gúk ere / hála / béhar / dúgu // hártzaz / óntsa / órhi/tú
 gúre / hátse / éta / fína // húra / déla / pensaltú.

góiz eta / árrats / órhi/túki // háren / *ízena* / láuda/tú.

Ageri danez, lau estrofa oietan, itz-jarioak berak ortarako bide emanda, gertatzen dira nunean-nunean iru silabako konbinazio batzuek –geienean iru silabako itzak (muthillak, soldata, ogirik), bestee-tan, itzak ez baño itz-erdiak-edo (punizi(one), goalar(dona); iñungo sinalefa eta diptongo guztiakin ere ez bait litezke bildu itz oiek or bi silabazko oiñetara (l)–. Oietaz baliatzen da gure Detxepare, gañerako biñakako oin artean irunakako bat edo beste egoki asko tartean sartzeko; ori bai, regularidaderik gabe, salbo-ta latinoak beren exametroan egin oi zuten bezela...

(1) Bere *irudi* dion ortan, bai, egin diteke sinalefa bat, eta ola sórtu tarte ortan lau silabako oin-pare bat; or bi itzen artean bi bokalen topadizua gertatzen bait da (*BÉRE IRUDI*); eta berdin baita *GUre aRIMA* dion ortan ere. Bañan ez dago olako konturik *Muthillak gure* eta *ogirik ezla* dioten oietan. Or ez bait da bi itzen artean bokal-topadizurik.

Berdin baita egin diteke sinalefa *soldata* aphur (*SOLDATA aPHUR*) dion ortan ere; bañan ez Aren izena *laudatu* dion ortan; or ez bait da gertatzen bi itzen artean bi bokalen topadizurik.

«Egin ditezke sinalefaka. Detxepare'k ala egiten al zituan? Bide ortatik al zebillen?»

Analisis onen ondoren esan bait liteke, esan, estrofa oien «aldian beingo» amaseigarren silaba, irunakako oin baten gauza dala, legezko gauza...

BERTSO KATALEKTIKOAK ETA BERTSO AKATALEKTIKOAK

«Irunakako oiñak» aipatu ditugu.

Bañan egiazki irunakako oiñak baño beste zerbaitek areago naasten du Altuna'ren liburuaren problema. «Oin katalektiko» eta «Oin akatalektikoen» arazoak: metrika-gauza elementala dan arazoa, alegia, bertsoen bukaerako silabaen arazoa; bertsoak, «katalektiko» «zorrotza» danean, silaba bat gutxiago izaten duala, alegia; eta alakoetan, bi silabako oiñaren erdia ere, oin osoaren baliokoa bilakatzen dala; adibidez, pensatu'ren bukaerako *-tu* ori, edo *gabarik* baten bukaerako *-rik* ori, bi u-dun *-tuu*, edo bi *-rik* -dun *-riik* balitz bezela dala.

Detxepare'k, katalektikoa eta akatalektikoa erabiltzen ditu bere Poema guztian: akatalektikoa «amutsa» bertsoaren erdian «zesuran», eta katalektikoa «zorrotza» bertsoaren bukaeran; olaxe txandan beti, Poema guztian bi edo iru aldiz izan ezik: lenengo Kantuaren «Heren egia»n izan ezik; troxu ortan, erdiko zesuran ezik, bukaeran ere akatalektikoak ipintzea okurritu bait zaio gure bertsolariari, bi estrofatan, zortzi aldiz; eta akatalektiko egitean, silaba bat geiago gertatu zaio, bertsoen zortzi bukaera oietan.

Ikusi, Altuna'k ere ikusi du, silaba bat geiagoko kontu ori, oartu gabe, ordea, tarte ortan katalektiko ta akatalektiko-konturik dagonik.

Izan ere, katalektiko ta akatalektiko-konturik ez du ezagutzen Altuna'k bere Liburuan; bañan Detxepare'k bai; Detxepare'k ederki gordezten du lege ori bere Liburu guztian.

Ikus. Silabak:

Mun / du / yan / den / gi / zon / o / rok

1 2 3 4 5 6 7 8

Be / har / lu / ke / pen / sa / tu

1 2 3 4 5 6 7

Zortzi silaba lenengoan; bat gutxiago zazpi, bigarreanean.

Mundu/yan den / gizon / orok; ritmoz, bukaera amutsekoa da, akatalektikoa. Behar / luke / pensa/tu; ritmoz bukaera zorrotzekoa, katalektikoa da, oiñaren tesisean, –lenengo silaba, azentodunean–, datorrelako; eta ritmoaren lege jatorrez, bukaerako *-tu* orrek bi silabako -tUU baten balioa bait du.

Detxepare'k ola tratatzen du arazo au, bertso katalektikoaren eta bertso akatalektikoaren legea praktikan garbi aitortuaz.

Altuna, ordea, bertsoak silabaz neurtuaz, or dagon bertso akatalektikoaren ez da konturatu; eta «Doctrina Christiana'ren pasadizu ortan, silaba bat geiagoko izateari ez dio explikaziorik arkitu, eta ori ola dakarren estrofa-pareari apokrifito eritzi dio.

Orra lenengo estrofa:

Eta / hoiek / egilazki // ehork / hala / ezpa/ditu
 al baililake / duda / gabe // ezin / date/yela / salbu
 bere / bekha/tuyak / ere // baditu / ere / konfe/satu
 eta / hala / sinhets / beza // nahi / eztenak / enga/natu.

Lau distiko oiek ez dira, gañerakoak bezela, katalektikoak, akatalektikoak baizik –besteak baño silaba bat geiagokoak, amasei silaba-koak– bertsoaren rima egiteko, *ditu*, *salbu*, (konfe)satu. (enga)natu dabilzkiala.

Altuna'k bertso au apokrifotzat ematen du; bañan gure neurrian neurtu ezkerro, ikusi degu legezkoa dala, lau oiñeko akatalektikoa»...

Gauza bera gertatzen da, urrengeko beste distiko auetan ere:

Apezlek ez / Apez/pikuk // ez eltare / Aita / Sainduk
 absollbatzen / halako/aren // ezein / bothe/rerik / eztu.
 Iangoilkoa / bethi / ere // biho/tzera / so dia/gozu
 guhaurk / bino / segu/rago // gure / gogua / dia/kutsu
 gogua / gabe / hura / baitan // hitzak / oro / afer / tugu.

Distiko oiek ere akatalektikoak dira, silaba bat geiagokoak, rima *Sainduk*, *eztu*, (dia)gozu, (dia)kutsu, eta *tugu* egiten dutela.

Eta, berriz ere, gauza bera gertatzen da «Potaren galdatzia»ren bukaerako distikoarekin ere. Ikus.

Eta / lelo/ri bai / lelo // pota / frango / bertzia / bego.
 Andria/mintza / al ba/zinde // bertze / aldian / emilago.

Bi bertso akatalektiko, bukaera amustunak.

Eta bukatzeko; A. Altuna'ren lana, Sintaxis-aldetik, lan aundi ta ederra dala; bañan Metrika-aldetik utsune aindiak dituana.

Oyartzun, 1981'gn. San Juan Txiki egunez.